

SADRŽAJ

Uvod	V
1. Prva slavenska kolonizacija Istre	1
2. Papa otkupljuje zarobljenike od Slavena u Dalmaciji i Istri	1
3. Pokušaj prebacivanja na susjednu italsku obalu 648. g.	1
4. Vijesti o doseljenu Hrvata	2
5. Predaje o postanku dalmatinskih gradova	7
6. Sabor na Rižani	9
7. Pokrštenje Hrvata	13
8. Prvi sukobi Hrvata s Francima (799. g.)	15
9. Hrvati priznaju franačko vrhovništvo	15
10. Ustanak Ljudevita Posavskog	16
11. Prvi sukobi Hrvata i Neretljana s Mlečanima	19
12. Učeni benediktinac Gottschalk na dvoru hrvatskog kneza	19
13. Trpimir daruje ninskom biskupu crkvicu sv. Jurja na Putalju	20
14. Trpimir uspješno ratuje protiv »naroda Grka« i Bugara	22
15. »Domno Tripimero«	22
16. Arapi na Jadranu	23
17. Hrvatsko-mletački sukobi za Domagoja »najgoreg hrvatskog kneza«	24
18. Papa Ivan VIII opominje Domagoja	26
19. Bizantsko vrhovništvo za Zdeslava	26
20. Gradovi Bizantske Dalmacije plaćaju danak mira slavenskim vladarima	27
21. Branimir osniva s pomoću pape Ivana VIII neovisnu Hrvatsku (879. g.)	27
22. Mletački dužd pogiba kod Makarske (887. g.)	28
23. Pobijedivši Mađare i Bugare Tomislav proširuje državu	29
24. Papa Ivan X kori dalmatinsko svećenstvo i slavenske vladare zbog upotrebe slavenskog liturgijskog jezika	30
25. Osnutak splitske metropolije (925. g.)	32
26. Slavenski liturgijski jezik nije ukinut 925. g.	35
27. Ninski biskup prosvjeduje protiv zaključka o osnutku metropolije i zbog toga se održava drugi sabor 928. g.	35
28. Papa Lav VI konačno ukida ninsku biskupiju	36
29. Katalog splitskih nadbiskupa	37
30. Prvi dodiri između Koprana i Mlečana (932. g.)	38
31. Istarski markgrof Vinterij brani prava svojih ljudi protiv Mlečana (933. g.)	39
32. Hrvatska i Bizantska Dalmacija u 10. stoljeću	41
33. Neretljanska kneževina u 10. stoljeću	43
34. Nova uloga banova suvladara	44
35. Dužd Petar II Kandijan uzalud nastoji osvetiti očevu pogibiju kod Makarske (948. g.)	45
36. Mletački dužd zabranjuje trgovinu robljem i na istočnoj jadranskoj obali (960. g.)	46
37. Držislav prima znakove kraljevske vlasti i naslove iz Bizanta	46

38. Dalmatinski gradovi prisiju na vjernost mletačkom duždu i plaćaju mu danak mira (998. g.)	47	172. Kolonizacija Turpolja (1374. g.)	251
39. Ponovni neretljansko-mletački sukobi (998. g.)	50	173. Bosanski ban Tvrtko I oslobađa Dubrovčane od plaćanja carine u »svom posjedu« (1375. g.)	251
40. Svrgnuti hrvatski vladar sklapa savez s duždom Petrom II u Trogiru (998. g.)	51	174. Gorjanska osveta (1386. g.)	252
41. Obveze podložnika porečkog biskupa (1017. g.)	51	175. Buna Pažana protiv Zadra (1394. g.)	253
42. Mletački dužd učvršćuje u vjernosti kvarnerske gradove (1018. g.)	53	176. Iz rašporskog urbara (1395. g.)	255
43. Neretljanski knez Berigoj na Biševu (1050. g.)	53	177. Zagrebački biskup proklinje građane Gradeca (1397. g.)	259
44. Petar Krešimir IV podjeljuje imunitet samostanu sv. Ivana u Biogradu	54	178. Krunidba Ladislava Napuljskog u Zadru	261
45. Krešimir IV optužen zbog ubojstva brata Gojslava	55	179. Zigmund oprašta Gradec od tržnih pristojbi i vraća ga pod svoju vlast (1404. g.)	262
46. Genealogija hrvatskih vladara u 10. i 11. stoljeću	56	180. Omiški knezovi obećavaju Splićanima da ih neće smetati (1415. g.)	263
47. Osnutak samostana sv. Marije u Zadru	56	181. Dubrovnik zabranjuje trgovinu robljem (1416. g.)	264
48. Papa Aleksandar II potvrđuje neke zaključke splitskog crkvenog sabora (1063. g.)	58	182. Iz zadarskog katastika	266
49. Protureformni pokret u Bizantskoj Dalmaciji	60	183. Sibenčani predlažu uvjete pod kojima će se predati Veneciji (1412. g.)	268
50. Postupno uzdizanje akvilejske patrijaršije	63	184. Zadrani gladuju u mletačkom zatočeništvu	269
51. Ban Zvonimir zauzima jedan dio Bizantske Dalmacije i postaje suvladar Krešimira IV.	65	185. Posljednji sukob između Zigmunda i Hrvoja (1413. g.)	270
52. Normani zarobljuju hrvatskog kralja i navaljuju na Rab	66	186. Split predlaže uvjete pod kojima će priznati mletačku upravu i zaštitu (1420. g.)	271
53. Zvonimir postaje pomoću pape Grgura VII prvi okrunjeni kralj Hrvatske i Dalmacije (1075. g.)	68	187. Venecija odgovara na molbe Korčulana (1420. g.)	272
54. Papa Grgur VII i Zvonimir	69	188. Zagrebački Kaptol daje povlastice varošanima u Varaždinskim Toplicama (1420. g.)	273
55. Smrt kralja Zvonimira	70	189. Gradec propisuje cijene i način trgovanja i izdaje propise o čistoći (1425. g.)	276
56. Nastajanje jednog pridvornog gospodarstva u 11. stoljeću	75	190. Crikvenički pavlini dobivaju pravo ubiranja trgovačke pristojbe (1428. g.)	277
57. Neretljanski knez Slavac sudi u Omišu	79	191. Nikola Frankapan prima bakarskog suca među svoje strijelce (1428. g.)	278
58. Neretljanski vladari Rusin i Slavac daruju samostan sv. Petra u Selu	80	192. Cetinski i lički Vlasi (1432. g.)	281
59. Posljednji Trpimirović Stjepan II (1089—1091. g.)	80	193. Mlečani ograničavaju trgovinu Frankapana i njihovih podložnika (1431—1434. g.)	282
60. Vojni pohod Ladislava u Hrvatsku (1091. g.)	81	194. Mleci nadziru imenovanje šibenskih plemića (1435. g.)	283
61. Osnutak zagrebačke biskupije	83	195. Ban Ivan (Hanž) Frankapan nagrađuje Dubravčica za vjernu službu (1436. g.)	284
62. Prolaz križara kroz Hrvatsku za prvog križarskog rata (1096. g.)	84	196. »Plemeniti purgari slobodnog Trga« dobivaju pašnjake od Bartola Frankapana (1427. g.)	285
63. Posljednji hrvatski kralj	85	197. Za posuđeni se novac zalaže kmet (1439. g.)	286
64. Bašćanska ploča	86	198. Kolonizacija kaptolskih posjeda (1445. g.)	287
65. Koloman se kruni za hrvatsko-dalmatinskog kralja	86	199. Bosanski kralj Stjepan Tomaš sklapa trgovački ugovor s knezom Nikolom Trogiraninom (1449. g.)	288
66. Koloman zauzima Dalmaciju (1105. g.)	87	200. Dubrovnik u 15. stoljeću	291
67. Koloman daje povlastice dalmatinskim gradovima	88	201. Istarski razvod	294
68. Ugovor između Pule i Venecije (1150. g.)	90	202. Knez Grgur Blagajski potvrđuje »Stare pravde i zakone« svojih podložnika u Podtržicama i Čelvikovčanima (1453. g.)	296
69. Uvjeti uz koje krčki knezovi preuzimaju krčko kneštvo	91	203. Kmetka služba u Vinodolu sredinom 15. stoljeća	297
70. Mletački dužd potvrđuje rapske povlastice	92	204. Kmet se preseljava jedino dopuštenjem vlastelina	298
71. »Vječni mir« između Pize, Dubrovnika i Splita (1163. g.)	93	205. Stanovnici Omišlja kupuju od kneza Ivana Frankapana pašnjake (1453. g.)	299
72. Zadrani dočekuju papu Aleksandra III u svom gradu hrvatskom pjesmom (1177. g.)	94	206. Bakrani i Grobničani uređuju općinske granice (1455. g.)	299
73. Bizantsko vladanje u Hrvatskoj i Dalmaciji	95	207. Grobnički potknežin oslobođen od kmetске službe	300
74. Omiški knez Nikola Kačić kamenuje splitskog nadbiskupa Rajnerija u Mosoru (1180. g.)	96	208. Zloupotrebe vranskih zakupnika (1460. g.)	301
75. Vladarski prihodi za kralja Bele III (1172—1196. g.)	97	209. Ivan Frankapan ruši krčke solane (1461. g.)	302
76. Iz Povaljske listine	97	210. Ivan Frankapan naseljuje na Krku Vlahe ili Morlake (oko 1465. g.)	303
77. Dubrovčani sklapaju mir s Nemanjom i njegovom braćom (1186. g.)	98	211. Gradački obrtnici kožarske struke oslobađaju se od nadzora općine i osnivaju svoje cehove (1466. g.)	305
78. Savez između Zadrana i Pizanaca (1188. g.)	99	212. Pad Bosne (1463. g.)	305
79. Kulin ban daje Dubrovčanima trgovačke povlastice	101	213. Kralj Matijaš preotima Turcima Jajce (1463. g.)	305
80. Zadrani slave pobjedu nad Mlečanima (1190. g.)	102		
81. Krčki knezovi proširuju se na hrvatsko kopno	103		

127. Ban Stjepan Babonić podjeljuje povlastice mletačkim trgovcima (1310. g.)	178
128. Ban Pavao daje trgovačke povlastice Rabljanima (1307. g.)	179
129. Zadar ponovo zbacuje mletačku vlast (1311. g.)	179
130. Karlo I potvrđuje privilegije Zadranima (1311. g.)	180
131. Mladen II Bribirski i njegova braća postaju mletački građani (1314. g.)	181
132. Tragičan svršetak bana Mladena II Bribirskog (1312—1322. g.)	182
133. Perceval popisuje splitske zakone i običaje (1321. g.)	184
134. Uspostava banske vlasti u Slavoniji (1323. g.)	185
135. Splitski priznaju mletačku upravu (1327. g.)	186
136. Zelina postaje slobodni kraljevski grad (1328. g.)	188
137. Ban Mikac utvrđuje način na koji se plaća crkvena desetina (1328. g.)	188
138. Iz hvarskog statuta (1331. g.)	190
139. Karlo I dijeli povlastice zagrebačkom Gradecu i podiže u njemu svoj dvor	191
140. Bosanski ban Stjepan II Kotromanić ustupa također dubrovačkoj općini Pelješac sa Stonom (1333. g.)	193
141. Babonići prelaze u službu austrijskih vojvoda (1336. g.)	195
142. Izbor koprivničkog načelnika (1338. g.)	196
143. Osnutak zagrebačke Nove vesi (1344. g.)	197
144. Predijali zagrebačkog biskupa dižu buni tražeći plemićke povlastice (1336—1340. g.)	199
145. Mjestski samostan sv. Marije pretvara kmetске službe i dužnosti otočkih stanovnika u novčano davanje (1345. g.)	201
146. Nelipčev sin Ivan postaje Ludovikov vitez (1345. g.)	202
147. I Budislav Ugričić iz obitelji Bribiraca priznaje Ludovika I (1345. g.)	203
148. Prve poznate pučke bune u Zadru	204
149. Ludovik I javlja pobunjenim Zadranima da im dolazi u pomoć (3. ožujka 1346. g.)	207
150. Krapina postaje slobodni kraljevski grad (1347. g.)	208
151. »Crna smrt« hara u Splitu (1348. g.)	209
152. Svjedočanstvo o nezakonitim porezima u Slavoniji (1349. g.)	211
153. Kralj Ludovik I proglašava »jednu i istu slobodu« za sve plemiće u svom kraljevstvu (1351. g.)	213
154. Slavonsko se plemstvo vraća pod bansku županijsku jurisdikciju (1351. g.)	215
155. Ludovik I nagrađuje za zasluge svog vitez Novaka (1351. g.)	216
156. Buna topličkih (topuskih) građana (1352. g.)	217
157. Svjedočanstvo o plemenitosti kalničkih plemića (1352. g.)	219
158. Način ubiranja kninske desetine (1353. g.)	220
159. I Moravčani primljeni među kraljevske plemiće (1354. g.)	221
160. Položaj kmetova na posjedima zagrebačkog Kaptola sredinom 14. stoljeća	222
161. Početak dijasore hrvatskog plemstva	227
162. I grad Varaždin izuzet od županijske jurisdikcije (1357. g.)	228
163. Oslobođenje Dalmacije od mletačke vlasti (1345—1358. g.)	229
164. »Dvanaestero plemena plemića kraljevine Hrvatske«	238
165. Zakup splitskih gradskih daća (1358. g.)	238
166. Položaj nižeg plemstva na posjedima hrvatskih velikaša u drugoj polovici 14. stoljeća	241
167. Položaj nižeg plemstva na posjedima topuskih opata (1361. g.)	243
168. Uroš IV potvrđuje Dubrovčanima »stare zakone« u svom carstvu (1362. g.)	244
169. Kraljevski Vlasi dobivaju Vidče selo na Trmancu (1365. g.)	246
170. Kralj Ludovik zabranjuje preseljavanje kmetova u Slavoniji (1366. g.)	247
171. Dubrovačka općina izvješćuje kralja Ludovika o promjenama u trgovanju (1373. g.)	248

172. Kolonizacija Turopolja (1374. g.)	249
173. Bosanski ban Tvrtko I oslobađa Dubrovčane od plaćanja carine u »svom posjedu« (1375. g.)	251
174. Gorjanska osveta (1386. g.)	251
175. Buna Pažana protiv Zadra (1394. g.)	252
176. Iz rašporskog urbara (1395. g.)	253
177. Zagrebački biskup proklinje građane Gradeca (1397. g.)	255
178. Krunidba Ladislava Napuljskog u Zadru	259
179. Zigmund oporšta Gradec od tržnih pristojbi i vraća ga pod svoju vlast (1404. g.)	261
180. Omiški knezovi obećavaju Splitsčanima da ih neće smetati (1415. g.)	262
181. Dubrovnik zabranjuje trgovinu robljem (1416. g.)	263
182. Iz zadarskog katastrika	264
183. Šibenčani predlažu uvjete pod kojima će se predati Veneciji (1412. g.)	266
184. Zadrani gladuju u mletačkom zatočeništvu	268
185. Posljednji sukob između Zigmunda i Hrvoja (1413. g.)	269
186. Split predlaže uvjete pod kojima će priznati mletačku upravu i zaštitu (1420. g.)	270
187. Venecija odgovara na molbe Korčulana (1420. g.)	271
188. Zagrebački Kaptol daje povlastice varošanima u Varaždinskim Toplicama (1420. g.)	272
189. Gradec propisuje cijene i način trgovanja i izdaje propise o čistoći (1425. g.)	273
190. Crikvenički pavlini dobivaju pravo ubiranja trgovačke pristojbe (1428. g.)	276
191. Nikola Frankapan prima bakarskog suca među svoje strijelce (1428. g.)	277
192. Cetinski i lički Vlasi (1432. g.)	278
193. Mlečani ograničavaju trgovinu Frankapana i njihovih podložnika (1431—1434. g.)	281
194. Mleci nadziru imenovanje šibenskih plemića (1435. g.)	282
195. Ban Ivan (Hanž) Frankapan nagrađuje Dubravčicia za vjernu službu (1436. g.)	283
196. »Plemeniti purgari slobodnog Trga« dobivaju pašnjake od Bartola Frankapana (1427. g.)	284
197. Za posuđeni se novac zalaže kmet (1439. g.)	285
198. Kolonizacija kaptolskih posjeda (1445. g.)	286
199. Bosanski kralj Stjepan Tomaš sklapa trgovački ugovor s knezom Nikolom Trogiranimom (1449. g.)	287
200. Dubrovnik u 15. stoljeću	288
201. Istarski razvod	291
202. Knez Grgur Blagajski potvrđuje »Stare pravde i zakone« svojih podložnika u Podtržicama i Čelvikovčanima (1453. g.)	294
203. Kmetска služba u Vinodolu sredinom 15. stoljeća	296
204. Kmet se preseljava jedino dopuštenjem vlastelina	297
205. Stanovnici Omišlja kupuju od kneza Ivana Frankapana pašnjake (1453. g.)	297
206. Bakrani i Grobničani uređuju općinske granice (1455. g.)	298
207. Grobnički potknežin oslobođen od kmetске službe	299
208. Zloupotrebe vranskih zakupnika (1460. g.)	300
209. Ivan Frankapan ruši krčke solane (1461. g.)	301
210. Ivan Frankapan naseljuje na Krku Vlahe ili Morlake (oko 1465. g.)	302
211. Gradečki obrtnici kožarske struke oslobađaju se od nadzora općine i osnivaju svoje cehove (1466. g.)	303
212. Pad Bosne (1463. g.)	305
213. Kralj Matijaš preotima Turcima Jajce (1463. g.)	309

214. »Crkva bosanska«	311
215. Prve osnove vojničkog uređenja u Hrvatskoj i Slavoniji	319
216. Oporuka kapelana Tomana Matešića iz Ugljana (1466. g.)	321
217. Prava i dužnosti stanovnika sisačke kaptolske provincije (1470. g.)	322
218. Opustjelo slavonsko vlastelinstvo u drugoj polovici 15. stoljeća	325
219. Plemeniti Poljičani ponovo popisuju svoje zakone (1440. g.)	330
220. Ladislav Talovac potvrđuje Miklouša Dehojevića za vlaškog kneza (1476. g.)	338
221. Život na dvoru kralja Matijaša	338
222. Zagrebački se Kaptol utvrđuje i naseljava (1473. i 1477. g.)	340
223. Vlatko, herceg sv. Save, daje potvrdu dubrovačkoj općini za primljeni do- hodak (1478. g.)	341
224. Zagrebački Kaptol daje olakšice svojim kmetovima	342
225. Vlastelinstvo u Hrvatskoj postepeno propada	344
226. Slabost posljednjih Jagelovića	350
237. Knez Krsto Frankopan probija se do podsjednutog Jajca (11. VI. 1525. g.)	373
228. Iz kastavskog statuta	355
229. Oslobađanje plemića od njegovih dužnosti zbog turske nevolje g. 1493.	358
230. Bitka na Krbavskom polju (1493. g.)	358
231. Krbavski biskup bježi u Vinodol	364
232. Iz pazinskog urbara (1498. g.)	365
233. Kraljevina Slavonija »štit i predziđe« Ugarske i dobiva novi pečat (1496. g.)	367
234. Buna pučana na Hvaru (1510—1514. g.)	368
235. Banovanje i junačka smrt Petra Berislavića (1513—1520. g.)	370
236. Turci osvajaju Knin, Skradin i Ostrovcu (1522. i 1524. g.)	371
237. Knez Krsto Frankopan probija se do podsjednutog Jajca (11. VI. 1525. g.)	373
238. Dalmacija na početku 16. stoljeća	375
239. Prilike u Hrvatskoj i Ugarskoj uoči mohačke bitke	381
240. Bitka na Mohačkom polju (29. kolovoza 1526. g.)	383
241. Pismo Krste Frankapana senjskom biskupu Franji Jožefiću	385